

Pröhle Gergely országos felügyelő laudációja az Evangélikus Országos Gyűjteményről, a Magyarországi Evangélikus Egyház 2022. évi Prónay Sándor-díjazottjáról

Az Evangélikus Országos Gyűjteményt – a három korábbi gyűjtemény integrálásával – egyházunk 2017-ben alapította, a reformáció kezdetének 500. évfordulóján. Ezzel is kifejezve azt, hogy a múltunkat reprezentáló iratok, könyvek tárgyak megőrzése, tudományos feldolgozása, bemutatása korszerű szervezeti formában, a szinergiákat kihasználva a 21. századi evangélikusság nemes feladata, mi több, fontos erőforrása. Az 1812-ben alapított levéltár, az 1921-ben alapított könyvtár, valamint az 1979-ben alapított múzeum egy szervezetbe vonása voltaképp tiszteletadás volt az alapítók előtt – erősítve és a kor követelményeihez igazítva évszázadokkal vagy évtizedekkel azelőtti tiszteletre méltó elhatározásukat. Mindennek fontos előfeltétele volt épületeink, az Üllői út – Szentkirályi utcai saroképület, valamint a Deák téri múzeum helyiségeinek építészeti megújulása.

E folyamat nem volt fájdalommentes. Évtizedes megszokásokkal, gyakorlatokkal kellett szakítani, a terek átalakítása, megújulása áldozatokkal járt. Ez alkalomból is köszönetet mondunk mindazoknak, akik ebben a folyamatban közreműködtek. A gyűjteményi munka elengedhetetlen feltétele a tisztaság és a rend. Az épített környezet megújulásával ez megvalósulhatott, melynek áldásos hatása az egész egyházszervezet munkájában is érvényesül.

Az építkezés időszakában – mely évek a reformáció jubileumára készülés jegyében teltek – számos projektben vettek részt a gyűjtemény tudományos munkatársai, néhányat maguk kezdeményeztek. Ilyen például a Magyar Evangélikus Digitális Tár, a Magyar Evangélikus Bibliográfia, de ilyen volt a Magyar Nemzeti Múzeum Ige-idők című kiállítása vagy a népszerű mobil kiállítás, a Menő reformáció – mind-mind olyan kezdeményezés, aminek végső soron célja nem más, mint hogy bemutassa: a reformációnak élő,

aktuális üzenete van a digitális korban a modernizáció minden vívmányával megjutalmazott és – tegyük hozzá – átkával sújtott embere számára.

Jó példa erre az Evangélikus Országos Múzeum 2016-ban nyílt új állandó kiállítása is, amely maximálisan eleget tesz a kortárs múzeumi elvárásoknak, számos nemzetközi és hazai díjat nyert. Rendszeres időszaki kiállításai rávilágítanak egyházunk történetének, művelődéstörténeti beágyazottságának megannyi aspektusára, aktuális kérdésére, mellyel a társadalom, az egyháztagság különböző rétegeit vonzzák. A múzeum múzeumpedagógiai elhivatottsága nemcsak a kiállító-, hanem az online térben is jól látható, ami a fiatalabb generációk megszólításának fontos eszköze.

Az Üllői út – Szentkirályi utcai irodaház átadásával a gyűjtemény idáig kevésbé ismert terei szinte folyamatosan látogathatóak lettek. Az egyház magas rangú vendégeitől a kerület lakóiig vagy diákcsoporthoz bárkit örömmel és szakértelemmel vezetnek végig a levéltár AGE-termében (Archivum Generalis Ecclesiae), a Podmaniczky-Degenfeld Könyvtárban és újabban az Esterházy Péter és Gitta Könyvtárban, ami egyúttal – a hálózatoság jegyében – mint evangélikus közművelődési tér fontos helyszíne rendhagyó irodalomóráknak, könyvbemutatóknak, más egyházi és világi alkalmaknak. A gyűjtemény működéséről, egyházunknak benne őrzött kincseiről számos világi fórumon is hallani lehet – jó hírét viszik egyházunk ama évszázados elkötelezettségének, hogy a tudomány, a kultúra és a művészet, mint Isten különös ajándékainak megismertetése segíti az evangélium üzenetének megértését és terjesztését.

2017 óta az integrált működés jó gyakorlata a gyűjtemény digitális átállásának előmozdítása, melyben első igazgatójának, dr. Hubert Gabriellának komoly érdemei vannak. Az integrációban minden munkatárs megtalálta a mozgásterét és él a lehetőségeivel. A gyűjtemény a Magyarországi Luther Szövetséggel, az Evangélikus

Hittudományi Egyetemmel, az Evangélikus Pedagógiai Intézettel (EPSZTI), a Luther Kiadóval folyamatos és/vagy projektalapú együttműködésben dolgozik. Kiemelt projekt volt 2017 óta az úrvacsora évére kiírt kortárs képzőművészeti pályázat, az elmúlt korok igehirdetőinek prédikációit összegyűjtő „Igehirdetés felhő” és az Esterházy Péter halála után az evangélikus egyház tulajdonába került mintegy tizenkétezer kötetnyi könyvtár. Utóbbinak gyors feldolgozása és látogathatóvá tétele példa értékű.

A munkatársak 2019-ben újraindították az Evangélikus Gyűjteményi Kiadványok című sorozatot, benne tanulmánykötetek, katalógusok jelennek meg. Pillanatnyilag a 9. és 10. kötet van előkészületben. Tudományos konferenciákat rendeznek, amelyek a – gyűjteményi, irodalmár és történész – szakma világi képviselőit is megszólítják. Elkészítették az egyházközségi gyűjtemények kezelésére vonatkozó útmutatót. A gyűjtemény állományát folyamatosan digitalizálják, és – elsősorban pályázati támogatással – gyarapítják. Öröndetes, hogy az új szerzemények között a rendre felbukkanó, evangélikus vonatkozású és történeti értéket képviselő tárgyak, dokumentumok mellett a kortárs művészeti szcéná ismert alkotói is megjelennek egy-egy munkával.

Megoldandó feladat a gyűjtemény raktározási körülményeinek javítása, amire a magyar állammal kötött megállapodásunk forrást is biztosít. Ez ügyben az egyházvezetés elkötelezettsége töretlen.

Immanuel Kant 1766-tól töltötte be – számos szakmai csalódás után - a königsbergi Schlossbibliothek segédkönyvtárosi munkakörét. Érzékletesen számol be a mostoha munkakörülményekről, a megfagyó tintáról, a hidegben elgémberedő végtagokról. Ugyanakkor szívmengető adottságként rögzíti, hogy milyen jó – amint írja – „so viele Hilfsmittel der Wissenschaften bei der Hand zu haben”, vagyis hogy a tudomány megannyi eredménye kéznél van. Egyházunk vezetése, adminisztrációja – még ha azért az energiaválság árnyékában sem készülünk ilyen zord irodai körülményekre – valahogy így tekinthet az Evangélikus Országos Gyűjteményre, ami hordozza és

bemutatja az ősök hitét, egyházszeretetét, tehetségét, elkötelezettségét és szorgalmát. Így is segítve mindnyájunkat a tájékozódásban, szolgálatban.

Mindezekért, valamint a szerteágazó, értékőrző tevékenységeért és az integráció szép példájáért – a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Presbitériuma az Evangélikus Országos Gyűjtemény számára Prónay Sándor-díjat adományoz.